

TAKING THE BLAME

Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsonline.org

19 We journeyed from Horeb and we went through that entire great and awesome Wilderness that you saw, by way of the Amorite mountain, as HASHEM, our God, commanded us, and we came until Kadesh-barnea.

20 Then I said to you, "You have come until the Amorite mountain that HASHEM, our God, gives us. 21 See — HASHEM, your God, has placed the Land before you; go up and possess, as HASHEM, God of your forefathers, has spoken to you. Do not fear and do not lose resolve."

22 All of you approached me and said, "Let us send men ahead of us and let them spy out the Land, and bring word back to us: the road on which we should ascend and the cities to which we should come."

23 The idea was good in my eyes, so I took from you twelve men, one man for each tribe. 24 They turned and ascended the mountain and came until the Valley of Eshcol, and spied it out. 25 They took in their hands from the fruit of the Land and brought it down to us; they brought back word to us and said, "Good is the Land that HASHEM, our God, gives us!"

26 But you did not wish to ascend, and you rebelled against the word of HASHEM, your God. 27 You slandered in your tents and said, "Because of HASHEM's hatred for us did He take us out of the land of Egypt, to deliver us into the hand of the Amorite to destroy us. 28 To where shall we ascend? Our brothers have melted our hearts, saying, 'A people greater and taller than we, cities great and fortified to the heavens, and even children of giants have we seen there!'"

29 Then I said to you, "Do not be broken and do not fear them!" 30 HASHEM, your God, Who goes before you — He shall make war for you, like everything He did for you in Egypt, before your eyes. 31 And in the Wilderness, as you have seen, that HASHEM, your God, bore you, as a man carries his son, on the entire way that you traveled, until you arrived at this place. 32 Yet in this matter you do not believe in HASHEM, your God, 33 Who goes before you on the way to seek out for you a place for you to encamp, with fire by night to show you the road that you should travel and with a cloud by day!"

34 HASHEM heard the sound of your words, and He was incensed and He swore, saying, 35 "If even a man of these people, this evil generation, shall see the good Land that I swore to give to your forefathers. 36 Except for Caleb son of Jephunneh: He shall see it, and to him shall I give the Land on which he walked, and to his children, because he followed HASHEM wholeheartedly."

37 With me, as well, HASHEM became angry because of you, saying: You, too, shall not come there. 38 Joshua son of Nun, who stands before you, he shall come there; strengthen him, for he shall cause Israel to inherit it. 39 And as for your small children, of whom you said, "They will be taken captive," and your children who did not know good from evil this day — they will come there; to them shall I give it and they shall possess it. 40 And as for you, turn yourselves around and journey to the Wilderness, by way of the Sea of Reeds.

41 Then you spoke up and said to me, "We have sinned to HASHEM! We shall go up and do battle according to everything that HASHEM, our God, has commanded us!" Every man of you girded his weapons of war, and you were ready to ascend the mountain!

42 HASHEM said to me: Tell them, "Do not ascend and do not do battle, for I am not among you; so that you not be struck down before your enemies."

43 So I spoke to you, but you did not listen. You rebelled against the word of HASHEM, and you were willful and climbed the mountain. 44 The Amorite who dwell on that mountain went out against you and pursued you as the bees would do; they struck you in Seir until Hormah. 45 —

יט ונסע מחרב ונלך את כל-המדבר הגדול והגורף ההוא אשר ראיתם
כא ואתם אלכם באתם עד-הר האמרי אשר-יהיה אלהינו נתן לנו: ראה
כב נתן יהוה אלהיך לפניך את-הארץ עלה רש באשר-דבר יהוה אלהי
כג אבותיך לך אל-תירא ואל-תחת: ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה
כד אנשים לפנינו ויחפרו לנו את-הארץ וישבו אתנו דבר את-הדרך
כה אשר נעלה-פה ואת הערים אשר נבא אליהן: ויטיב בעיני הדבר
כו ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחר לשבט: ויפנו ויעלו ההרה
כז ויבאו עד-גחל אשכל וירגלו אתה: ויקחו בידם מפרי הארץ ויורו
כח אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר-יהוה אלהינו נתן
כט לנו: ולא אבותם לעלת ותמרו את-פי יהוה אלהיכם: ותרגנו
ל באהליכם ותאמרו בשנאת יהוה אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת
לא אתנו ביד האמרי להשמידנו: אנה ו אנחנו עלים אחינו המסו
לב את-לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדלות ובצורת בשמים
לג וגם בני ענקים ראינו שם: ואמר אלכם לא-תערצון ולא-תיראון
לד מהם: יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה
לה אתכם במצרים לעיניכם: ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יהוה
לו אלהיך כאשר ישא איש את-בנו בכל-הדרך אשר הלכתם עד-באכם
לז עד-המקום הזה: ובדבר הזה אינכם מאמינם ביהוה אלהיכם: ההלך
מ לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנתכם באש ו לילה לראתכם בדרך
מא אשר תלכו-בה ובענן יומם: וישמע יהוה את-קול דבריכם ויקף
מב וישבע לאמר: אם-יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את
מג הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבותיכם: וולתי כלב בן-יפנה הוא
מד יראה ולו-אתן את-הארץ אשר דבר-בה ולבניו יען אשר מלא אחרי
מה יהוה: גם-בי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם-אתה לא-תבא שם:
מז יהושע בן-נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי-הוא ינחלנה
מח את-ישראל: וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה ובניכם אשר לא-ידעו
מט היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתנה והם יירשוה: ואתם פנו
נא לכם וסעו המדברה דרך ים-סוף: ותענו ו נתאמרו אלי חטאנו ליהוה
נב אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר-צונו יהוה אלהינו ותחגרו איש
נג את-כלי מלחמתו ונתהינו לעלת ההרה: ויאמר יהוה אלי אמר להם
נד לא תעלו ולא-תלחמו כי אינני בקרבכם ולא נתגפנו לפני איביכם:
נה ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את-פי יהוה ותזרו ותעלו ההרה
נו ויצא האמרי הישב בחר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר
נז תעשינה הדברים ויכתו אתכם בשעיר עד-חרמה: ותשבו ותכבו לפני

מערתה אם היה נכנס משה לארץ והיה צונה בית המקדש,
ולהשליך חמחו עליו לא אפשר כוונתו, ויחר אף ה'
בשואלי ישראל והיה כליונס נמקוס חורבן הבית, לזה גזר
ה' בגורת המרגלים גם על משה שימות נמדד י':
והוא אומרו גם פי החתוף ה' בגללם, פירוש בגלגול
דברים שלם, כי אם לא היה עון המרגלים והיו
נכנסים, אפשר שהיה נכנס משה עמהם, והגם שינה בית
המקדש אין מיחוש כי לא נחגבר בחינת הרע, והיו עומדים
גדקס בארץ, אלא מאמצעות עון מרגלים גברה יד רשעה
וידע ה' כי לא יעמדו צדק, ולא ולמד משירת האזינו:

ואם חלמו והלא רואני שמיחת משה היתה על מי מריבה,
כבר כחצני שם (נמדד כ ה) שאם משה היה מקדש
שמו יתברך היו ישראל חוזרים לטהרתם שהיו צו קודם חטא
המרגלים, באמצעות קידוש ה' הגדול, והיה ה' מחיר שנועת
משה, והיה נכנס לארץ וטובה בית המקדש מכון לשבתו

לז גם כי התאנף ה' בגללכם וגו'. וקשה והלא
לא מלינו שהחטף ה' על משה בעון המרגלים, ורמזין
פירש ואמר ועוד הוספתם להרע פעם אחרת עד שגרמתם
להחטף פי, עד כאן:
ואין דבריו נראים כי רואני שעדיין הוא מדבר בענין
המרגלים, שכן אמר הכתוב אחר זה וטפכם אשר
אמרתם וגו' עד סוף הפרשה והוא מדבר בענין המרגלים,
ולמה הפסיק בתוך הענין בשלא כענין, ומה שהליך הרג
שלה להזכיר יחד הגמטעים מעבור הארץ שהם היו גרמא
לוה, לא ידעתי מה הנאה יש מה:

והנכון הוא על פי דבריהם ו'ל שאמרו (נמדד טו כ)
נפסוק ויבכו העם כלילה וגו', (נמדד יד ה) קצבו
נכיה לדורות, כי ליל ט' בלז היתה שנו נחרד הבית, ואמרו
עוד טו שאם היה נכנס משה לארץ והיה צונה בית המקדש
לא היה הבית נחרד, שאין אומה ולשון נוגעת בו, ואמרו עוד
(ישור טוב, עט) נפסוק מזמור לאסף אלהים בלז גוים וגו',
והוא הויר חזקוני לזה א"ל על שאלת חזקוני על הנה

RAMBAN (3) כְּתוּבָה (פְּקוּדוֹת)

: וטעם בגללכם, כי רבו בני ישראל את ה' וגו'.

ואירע כל זה בעבור מריבתכם, או ירמוז שהיה הכעס על משה ועל אהרן כאשר הכו הסלע פעמים לפני העם ולא עשו כאשר נצטוו, והעם הרהרו בדבר, והוא מה שאמר ¹⁷ על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל, שלא היה העונש אלא מפני שהיה הדבר בתוך בני ישראל, שלא נתקדש הכבוד לעיניהם. ונך אמרו ¹⁸ בספרי ¹⁹, על אשר מעלתם בי ²⁰, אתם גרמתם למעול ²¹, על אשר לא קדשתם אותי, אתם גרמתם שלא לקדש אותי, כאשר מרייתם פי ²², אתם גרמתם למרות את פי, עשו כל הלשונות יוצאים אל ישראל, וכבר פירשתי הענין ²³:

(4) כְּתוּבָה יָקָר (פְּקוּדוֹת)

שאמר משה בעצמו שאמר אליהם במעשה המרגלים וכדבר הזה אינכם מאמינים בה' וגו', והודאת בעל דין כמאה עדים דמי כי משה הורה שבמעשה המרגלים נעשו בלתי מאמינים, וכל שכן שהיה לו לעשות ענין הוצאת מים מן הסלע באופן שיחזורו לקדמותם בענין האמונה ולא עשה, על כן נגזר עליו שלא לבא שמה, על כן אמר אחר פסוק וכדבר הזה אינכם

מאמינים וגו', גם כי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שמה, מהו גם אתה, אלא כמו שהמרגלים לא יבואו שמה מצד שאינם מאמינים בה' כאמור, כך גם אתה לא תבוא שמה מזה הטעם כמו שנאמר יען לא האמנתם בי, כי המחטיא הרבים חטא הרבים תלוי בו:

דבר אחר לכך הכניס לכאן גזירה של משה כי הא בהא תליא, כי ע"י גזירת המרגלים נחעכבו במדבר ארבעים שנה ובתוך זה הגיע זמנה של מרים למות, ועל ידי זה פסק הבאר במיחתה וחסרו להם המים ונתגלגל ענין מי מריבה על ידי זה, ואילו לא חטאו המרגלים היו נכנסים

לארץ מיד עם מרים ולא היה משה בא לכלל עונש זה: ומה שנאמר בגללכם ולא אמר בעבורכם, יש ליישב על פי מה שאמרו רז"ל (סוטה יד.) שמשה נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור שהיו מתריוס כנגדו רעי וגלל, לכך אמר בגללכם, מלשון כאשר יבער הגלל (פי' יד') ולכן נאמר גם אתה, לרבות עצמותיו, כמו שפירש רש"י על פסוק הנה אנכי מת אינני עובר (להלן ד כב) אפילו עצמותי אינן עוברים, וכל זה כדי לכפר על מעשה פעור:

(17) גם כי התאנף ה' בגללכם וגו'. כפסוק זה יצאו רוב המפרשים ללקוט ולא מצאו טעם מספיק איך הכניס גזירת משה בין המרגלים, עיין ברמב"ן ובמהר"א ובשאר מפרשים. ולפי מה שפירשנו למעלה פרשת חקת (במדבר כ ח)

בענין חטא מי מריבה, שאילו היו ישראל בניס אמון כם ולא היו מקטני אמנה לא היה ענשו של משה גדול על שלא גרם להאמין כמו שנאמר (שם שם יב) יען לא האמנתם, אמנתם לא נאמר אלא האמנתם, שהוא לשון מפעיל יוצא לשני, שלא

גרמתם לישראל להחזיקם באמונה ומי צריך חיזוק לא זה שהוא מקטני אמנה, אבל אם גם מקדמת רנא היו חזקים באמונה לא היה צורך כל כך לעשות בפניהם מעשה ניסים כדי לחזק לבם באמונה:

ואע"פ שכבר נאמר (שמות יד) ויאמינו בה' וגו', מכל מקום המרגלים גרמו ששכו להיות בניס לא אמון כם כמו

¹ HASHEM spoke to Moses, saying, ² "Send forth men, if you please, and let them spy out the Land of Canaan that I give to the Children of Israel; one man each from his father's tribe shall you send, every one a leader among them." ³ Moses sent them forth from the Wilderness of Paran at HASHEM's command; they were all distinguished men; heads of the Children of Israel were they.

⁴ These are their names: For the tribe of Reuben, Shammua son of Zaccur. ⁵ For the tribe of Simeon, Shaphat son of Hori. ⁶ For the tribe of Judah, Caleb son of Jephunneh. ⁷ For the tribe of Issachar, Yigal son of Joseph. ⁸ For the tribe of Ephraim, Hoshea son of Nun. ⁹ For the tribe of Benjamin, Palti son of Raphu. ¹⁰ For the tribe of Zebulun, Gaddiel son of Sodi. ¹¹ For the tribe of Joseph for the tribe of Manasseh, Gaddi son of Susi. ¹² For the tribe of Dan, Ammiel son of Gemalli. ¹³ For the tribe of Asher, Sethur son of Michael. ¹⁴ For the tribe of Naphtali, Nahbi son of Vophsi. ¹⁵ For the tribe of Gad, Geuel son of Machi.

¹⁶ These are the names of the men whom Moses sent to spy out the Land. Moses called Hoshea son of Nun "Joshua."*

¹⁷ Moses sent them to spy out the Land of Canaan, and he said to them, "Ascend here in the south and climb the mountain. ¹⁸ See the Land — how is it? and the people that dwells in it — is it strong or weak? is it few or numerous? ¹⁹ And how is the Land in which it dwells — is it good or is it bad? And how are the cities in which it dwells — are they open or are they fortified? ²⁰ And how is the land — is it fertile or is it lean? are there trees in it or not? You shall strengthen yourselves and take from the fruit of the Land." The days were the season of the first ripe grapes.

²¹ They ascended and spied out the Land, from the Wilderness of Zin to the expanse at the approach to Hamath. ²² They ascended in the south and he arrived at Hebron, * where there were Ahiman, Sheshai, and Talmi, the offspring of the giant. Hebron had been built seven years before Zoan of Egypt. ²³ They arrived at the Valley of Eshcol and cut from there a vine with one cluster of grapes, and bore it on a double pole, and of the pomegranates and of the figs. ²⁴ They named that place the Valley of Eshcol because of the cluster that the Children of Israel cut from there.

²⁵ They returned from spying out the Land at the end of forty days. ²⁶ They went and came to Moses and to Aaron and to the entire assembly of the Children of Israel, to the Wilderness of Paran at Kadesh, and brought back the report to them and the entire assembly, and they showed them the fruit of the Land.

²⁷ They reported * to him and said, "We arrived at the Land to which you sent us, and indeed it flows with milk and honey, and this is its fruit. ²⁸ But — the people that dwells in the Land is powerful, the cities are fortified and very great, and we also saw there the offspring of the giant. ²⁹ Amalek dwells in the area of the south; the Hittite, the Jebusite, and the Emorite dwell on the mountain; and the Canaanite dwells by the Sea and on the bank of the Jordan."

³⁰ Caleb silenced the people toward Moses and said, "We shall surely ascend and conquer it, for we can surely do it!"

³¹ But the men who had ascended with him said, "We cannot ascend to that people for it is too strong for us!" ³² They brought forth to the Children of Israel an evil report on the Land that they had spied out, saying, "The Land through which we have passed, to spy it out, is a land that devours its inhabitants! All the people that we saw in it were huge! ³³ There we saw the Nephilim, the sons of the giant from among the Nephilim; we were like grasshoppers in our eyes, and so we were in their eyes!"

¹ The entire assembly raised up and issued its voice; the people wept that night. ² All the Children of Israel murmured against Moses and Aaron, and the entire assembly said to them, "If only we had died in the land of Egypt, or if only we had died in this Wilderness! ³ Why is HASHEM bringing us to this Land to die by the sword? Our wives and young children will be taken captive! Is it not better for us to return to Egypt?"

⁴ So they said to one another, "Let us appoint a leader and let us return to Egypt!"

⁵ Moses and Aaron fell on their faces before the entire congregation of the assembly of the Children of Israel.

⁶ Joshua son of Nun and Caleb son of Jephunneh, of the spies of the Land, tore their garments. ⁷ They spoke to the entire assembly of the Children of Israel, saying, "The Land that we passed through, to spy it out — the Land is very, very good! ⁸ If HASHEM desires us, He will bring us to this Land and give it to us, a Land that flows with milk and honey. ⁹ But do not rebel against HASHEM! You should not fear the people of the Land, for they are our bread. Their protection has departed from them; HASHEM is with us. Do not fear them!"

¹⁰ But the entire assembly said to pelt them with stones — and the glory of

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים וַיְתַרּוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לַמָּטָה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כָל נְשִׂיא בָהֶם: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאֲרָן עַל-פִּי יְהוָה כָּלם אַנְשִׁים רֵאשִׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לַמָּטָה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן-וְכוּר: לַמָּטָה שִׁמְעוֹן שִׁפְטָ בֶן-חֹרִי: לַמָּטָה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן-יִפְנֹה: לַמָּטָה יִשְׂשַׁכָּר יִגָּאֵל בֶּן-יוֹסֵף: לַמָּטָה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן-נוּן: לַמָּטָה בְּנִימֵן פְּלִטִי בֶן-רַפּוּא: לַמָּטָה זְבוּלֻן גַּדְיָאֵל בֶּן-סוּדִי: לַמָּטָה יוֹסֵף לַמָּטָה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶן-סוּסִי: לַמָּטָה דָן עֲמִיאל בֶּן-גַּמְלִי: לַמָּטָה אֲשֶׁר סֹתוּר בֶּן-מִיכָאֵל: לַמָּטָה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן-נֹפְסִי: לַמָּטָה גָּד גֵּאוּאֵל בֶּן-מְכִי: אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שְׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נוּן יְהוֹשֻׁעַ: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ וְהַבְּרִיחַ וְעַלִּיתֶם אֶת-הַהָר: וּרְאִיתֶם אֶת-הָאָרֶץ מִה-הוּא וְאֵת-הָעָם הַיֹּשֵׁב עֲלֶיהָ הַחֹזֵק הוּא הַרְפָּה הַמַּעֲט הוּא אִם-רַב: וְמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אִם-רָעָה וְמָה הָעָרִים וְמָה הָעֵרְוִים אֲשֶׁר-הוּא יֹשֵׁב בְּהֵנָּה הַבְּמִצְנִים אִם בְּמִכְצָרִים: וְמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם-רְזוּחַ הַיֵּשׁ-בָּהּ עֵץ אִם-אֵין וְהֵתְחַנְּקֶתֶם וְלִקְחֶתֶם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהִימִים יְמֵי בְכוּרֵי עֲנָבִים וַיַּעֲלוּ וַיְתַרּוּ אֶת-הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר-צֶן עַד-רֶחֶב לְבָא חֲמַת: וַיַּעֲלוּ בְנֵי וַיָּבֵאוּ עֵד-חֲבֵרוֹן וְשֵׁם אַחִימֵן שִׁשִׁי וְתַלְמִי יִלְדֵי הָעַנְק וְחֲבֵרוֹן שִׁבְעַת שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֶעַן מִצְרַיִם: וַיָּבֵאוּ עֵד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זֵמוּרָה וְאֲשַׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֶהוּ בְמוֹט בְּשָׁנִים וּמֵן-הַתְּאֵנִים: לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשַׁכּוֹל עַל אֲדוֹת הָאֲשַׁכּוֹל אֲשֶׁר-בְּרֵתוֹ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבַּעִים יוֹם: וַיָּלְכוּ וַיָּבֵאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל פָּאֲרָן קְדֵשָׁה וַיִּשְׁבוּ אֹתָם דְּבַר וְאֵת-כָּל-הָעֵדָה וַיִּרְאוּם וַיִּפְּרוּ אֶת-הָאָרֶץ: וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ כָּאֲנִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּנוּ וְגַם זָבַת חֲלָב וְדָבַשׁ הוּא וְהָיָה: אֶפֶס כִּי-עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם יִלְדֵי הָעַנְק רָאִינוּ שָׁם: עֲמַלְק יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֲמֹרִי יֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יֹשֵׁב עַל-הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן: וַיְהִי כָלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֶה נַעֲלֶה וַיְרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ: וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַח לַעֲלוֹת אֶל-הָעָם כִּי-חֹזֵק הוּא מִמֶּנּוּ: וַיִּצְיִאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֲכָלֹת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מַדּוּת: וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עַנְק מִן-הַנְּפִילִים וְנָהָר כַּעֲנִינֵנוּ בְּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם: וְתִשָּׂא כָל-הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת-קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא: וַיִּלְנוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל-הָעֵדָה לֹא-תִתְּנוּ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם אֹן בְּמִדְבַּר הַזֶּה לֹא-תָתְנוּ: וְלִמָּחָה יְהוָה מִבֵּיא אֹתָנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרֶב נָשִׁינוּ וְטַפְּנוּ וַיְהִי לְבָבוֹ הַלּוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרַיִם: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו וַיִּתְּנָה רֹאשׁ וַיִּשְׁוֹבָה מִצְרַיִם: וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל-פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל-עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן וְכָלֵב בֶּן-יִפְנֹה מִן-הַתְּרִים אֶת-הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: אִם-חָפֵץ בְּנֵי יְהוָה וְהִבִּיא אֹתָנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר-הוּא זָבַת חֲלָב וְדָבַשׁ: אַךְ בִּיהוָה אֶל-תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֶל-תִּירְאוּ אֶת-עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צַלֵּם מֵעֲלֵיהֶם וַיְהוָה אֹתָנוּ אֶל-תִּירְאוּ: וַיֹּאמְרוּ כָל-הָעֵדָה לְרִגּוֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים וְכַבּוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאֵהָל מוֹעֵד אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

MIRASH ⑥ מפני רבה
 גמקדן (ל:ל)

ד' נקראו לך אנשים. 'ושה' (מס' י) כחומץ לשנים וכעשן
 לעינים כן העצל לשולחו. נכרים היו המרגלים
 עשהו מוציאין לשהד על הארץ שנהא' (ימס' ט) וידרכו את
 לשונם קשתם שקר. למהד' לעשיר שהיה לו כרם כשהיה
 רואה שהיין יפה היה אומר הכניסו את היין בבתיכם וכשהיה
 רואה שהיין חומץ היה אומר הכניסו את היין בבתיכם אף כך
 הקב"ה כשראה שהוקנים מעשיהם כשרים קרא אותן לשמו
 שנהא' (ממדי י"א) אספה לישבעים איש וכשראה את המרגלים
 שהן עתידות לחטוא קרא אותן לשמו של משה. שלח לך
 אנשים. ושה' (מס' י"ב) מקצה רגלים חמס ישותה שולח רברים
 ביד כסיל וכי כסילים היו המרגלים והלא כבר נאמר שלח לך
 אנשים ובכ"מ שנהא' אנשים בני אדם צדיקים הם שכה"א
 (מס' י"ג) ויאמר משה אל יהושע ברך לנו אנשים. וכה"א
 (י"ד) יהאיש בימי שאול וכן בא אנשים. (ה' ה' ע) ונחה
 לאמרוך ורע אנשים. ולא לו את קורא כסילים. אלו לא נקראו
 כסילים אלא על שהוציאו רבה על הארץ שנהא' (מס' י) ומוציא
 רבה הוא כסיל. 'אעפ"כ בני אדם גדולים היו ועשו עצמן
 כסילים עליהם אמר משה (יג' י"ג) כי דור ההפכות המה
 בנים לא אמן כם. שנבחרו מכל ישראל מפי הקב"ה ומפי
 משה שכן כתוב (ע' ה') ויטב בעיני הדבר ואקח מכס שנים
 עשר אנשים. מכאן שהיו צדיקים בפני ישראל ובפני משה
 ואף משה לא רצה לשלחם מרעת עצמו עד שנמלך בהקב"ה
 על כאו"א פלוני משכב פלוני וא"ל ראויים הם ומנין שאמר
 הקב"ה שהיו ראויים שנהא' (ממדי י"ג) וישלח אותם משה
 ממדבר פארן ע"פ י"י. ואח"כ לסוף ס' יום נהפכו ועשו כל
 הצרה וגרמו לאותו דור שילקה באותה המכה שנהא' כי דור
 ההפכות המה שנתכדו צדיקים ונתהפכו. לכך נאמר שלח
 לך אנשים אלה שמות האנשים:

RASHI ⑦ רש"י

Every instance of the – כל „אנשים“ שבמקרא – THEY WERE ALL [DISTINGUISHED] MEN. – כלם אנשים □
 אותה שעה בשרים היו? – לשון השיבות – is an expression of importance.¹
 – Although the spies would later sin, at that time, i.e., when they were sent, they were honorable.²

⑧ ויבאו (ס"ח חל)

(ד) למטה ראובן וגו'. מנה הכתוב השבטים לא לדגליהם⁵¹ ולא כתולדותם⁵². ונראה שראה
 למנותם הנה לפי מעלת השלוחים. כי היו ראשים ונשיאים בעם כאשר ספר, ואין מעלתם
 שוה אבל יש בהם גדול מחברו ובכבוד⁵³. והקדים הנכבד הקודם במעלה⁵⁴. כי
 מעלת עצמם מנאם לא למעלת השבט, וכן בנשיאים החולקים להם את ארץ כנען⁵⁴ הזכירם
 כפי המעלה • לא לתולדותם:

ZOHAR ⑨ ז"ר

"וישלח אותם משה. כולם אנשים כולהון זכאין הוו.
 ורישי דישאל הוו. אבל אינון דברו לגרמייהו עיטא
 בישא (כולם היו צדיקים וראשי ישראל, אבל הם נטלו
 לעצמם עצה רעה). אמאי נטלו עצה דא? אלא דאמרן: אי
 ייעלון ישראל לארעא, נתעבר אנו מלהווי רישין, וימני
 משה רישין אחרנין (אלא שאמרו, אם ייכנסו ישראל
 לארץ יעבירו אותנו מלהיות ראשים, וימנה משה ראשים
 אחרים) דהא אנו זכינן במדברא למיהווי רישין, אבל בארעא
 לא נזכי" (שהרי אנו זכינו להיות ראשים רק במדבר, אבל
 בארץ לא נזכה). (זוה"ק פ' שלח)

RASHI ⑩ רש"י

26. מהו ויבאו – THEY WENT AND CAME. – ויבאו ויבאו – What is the reason that "they went" is stated?⁶
 – מה ביאתן בעצה רעה – just as – להקיש הליכתן לביאתן – To compare their going with their coming; – אף – so, too, – הליכתן בעצה רעה? – their going was with
 an evil scheme, i.e., they had bad intentions from the start of their mission.⁷

כאן גם היתה טמונה טעות המרגלים.
R' CHAIM Y. GOLDVICH (II) אסימטריה טאכטור

וכאשר יהושע עמד על מפתן המעבר מתקופת ענני הכבוד, ציידו
אותו משמים בעצה רוחנית:

"ויקרא חשה ליהושע בן נון יהושע - יה יושעך מעצת
מרגלים"

ורבותינו במנחות (כ"ט:) דרשו, "העוה"ב נברא בי' והעוה"ז בה',
שנאמר כי ביה ה' צור עולמים". שם י"ה הוא איפוא צירוף המרמז על
חיבור הכרחי בין החומר והרוח, והוא בא לבטא את אחד מיסודות
הבריאה. העוה"ב עם הצדיקים ועטרותיהן בראשיהן, והעוה"ז עם צרכי
החומר הפחותים שלו, אינן סותרין זא"ז, אלא משלימים. מפריס
אהדדי, והופכים את האדם על כל חלקיו ליצירה רוחנית שלימה.

וזו העצה שציידו את יהושע העובר מהנהגה שמיימית להנהגה
חומרית של "ונטעתם כל עץ": י"ה יושיעך! הידיעה הבהירה
שתכלית עבודתנו טמונה בצירוף הנכון בין חלקי הרוח והחומר,
וההרגשה שהעוה"ז הוא פרוזדור הכרחי להרגשים השמיימים של
עלמא דאתי!

כזה הוא המפתח לשערי ארץ ישראל.

מבואר בזוה"ק שהמרגלים הוציאו דיבת הארץ מחשש שבא"י ירדו
מנשיאותם. ופשוט הדבר, ש"האנשים ראשי בני ישראל" לא חרדו
מאבדן שררה. לדברינו זו היתה חרדה מחוסר היכולת הרוחנית
להנהיג בדרכי העבודה של ארץ ישראל. זו היתה חרדה מההמצב הרוחני
החדש שידחה אותם ממנהיגותם.

משום שמנהיג מכוון את חניכיו בדרכי העבודה של תקופתו. וצורת
הנהגתו מבטאת את המסילה הרוחנית שאותו דור מתנהל בה. וממילא,
מנהיג של דור המדבר מעורה עד לשיתין בבית המדרש ה"מדברי",
המתנהל בהנהגה שמיימית, המנותק מעולם העשייה וה"נטיעה". האוכל
לחם שמים ורואה מראות אלוקים.

זו היתה החרדה מאבדן נשיאות. האנשים "ראשי בני ישראל"
חרדו שבא"י שבה מבוססים החיים הרוחניים על "נטעתם כל עץ",
על עמל הנטיעה העצמית, לא ישאר קיום להנהגה האלוקית של
דור המדבר.

כאן היה חבוי החשש מהירידה הרוחנית שתבא, כאשר מתוך ענני
הכבוד יעבור העם להתעסק בעיסוקי החומר.

⑫ כחצור (כ"א-י"ט)

NUMBERS (20:1-13)

פולג חקא

א וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְּבַר־צֵן בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיָּשֶׁב הָעָם
ב בְּקֶדֶשׁ וַתָּמֹת שָׁם מִרְיָם וַתִּקְבֹּר שָׁם: וְלֹא־הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקְהָלוּ עַל־
ג מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן: וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ נִגְעַנּוּ בַגֹּעַ
ד אֲחִינוּ לִפְנֵי יְהוָה: וְלָמָּה הִבַּאתֶם אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת
ה שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעֵינֵינוּ: וְלָמָּה הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהִבְיֹא אֲתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם
ו הַרְעָה הַזֶּה לֹא מָקוֹם זָרַע וַתֵּאֱנֶה וְנָפֶן וְרִמּוֹן וּמִים אֵין לְשִׁתּוֹת: וַיָּבֹא
ז מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקְּהָל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּרְא
ח כְּבוֹד־יְהוָה אֲלֵיהֶם:

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: קַח אֶת־הַמַּטֵּה וְהִקְהַל אֶת־הָעֵדָה אִתָּהּ
ב וְאַהֲרֹן אֲחִיךָ וּדְבַרְתֶּם אֶל־הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִימֵיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם
ג מַיִם מִן־הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה וְאֶת־בְּעִירָם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
ד הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ: וַיִּקְהָלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקְּהָל אֶל־
ה פְּנֵי הַסֵּלַע וַיֹּאמְרוּ לָהֶם שְׁמַעוּ נָא הַמַּרְיָם הַמִּן־הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצֵיא לָכֶם
א מַיִם: וְגַם מֹשֶׁה אֶת־דָּוִד וְגַר אֶת־הַסֵּלַע בְּמִטְהוֹ פְּעָמַיִם וַיִּצְאוּ מִיָּם רַבִּים
ב וַתִּשֶׁת הָעֵדָה וּבְעִירָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־
ג אַהֲרֹן יֵצֵן לֹא־הָאֵמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא
ד תִּבְיֹאוּ אֶת־הַקְּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם: הִמָּה מִי מְרִיבָה
ה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה וַיִּקְדַּשׁ בָּם:

¹ The Children of Israel, the whole assembly, arrived at the Wilderness of Zin * in the first month and the people settled in Kadesh. Miriam died there and she was buried there. ² There was no water for the assembly, * and they gathered against Moses and Aaron. ³ The people quarreled with Moses and spoke up, saying, "If only we had perished as our brethren perished before HASHEM! ⁴ Why have you brought the congregation of HASHEM to this wilderness to die there, we and our animals? ⁵ And why did you bring us up from Egypt to bring us to this evil place? ⁵ And why did you bring us up from Egypt to bring us to this evil place? — not a place of seed, or fig, or grape, or pomegranate; and there is no water to drink!"

⁶ Moses and Aaron went from the presence of the congregation to the entrance of the Tent of Meeting and fell on their faces. The glory of HASHEM appeared to them.

⁷ HASHEM spoke to Moses, saying, ⁸ "Take the staff and gather together the assembly, you and Aaron your brother, and speak to the rock before their eyes that it shall give its waters. You shall bring forth for them water from the rock and give drink to the assembly and to their animals."

⁹ Moses took the staff from before HASHEM, as He had commanded him.

¹⁰ Moses and Aaron gathered the congregation before the rock and he said to them, "Listen now, O rebels, shall we bring forth water for you from this rock?"

¹¹ Then Moses raised his arm and struck the rock with his staff twice; abundant water came forth and the assembly and their animals drank.

¹² HASHEM said to Moses and to Aaron, "Because you did not believe in Me to sanctify Me in the eyes of the Children of Israel, * therefore you will not bring this congregation to the Land that I have given them." ¹³ They are the waters of strife, where the Children of Israel contended with HASHEM, and He was sanctified through them.

⑬ רמב"ן (פולג חקא)

RAMBAN (CHUKAS)

והאמת • כי הענין סוד גדול מסתרי התורה.

The Truth [Cabalistic explanation] is that this subject [i.e., the nature of Moses' sin in the incident of the waters of Meribah] is one of the great secrets amongst the mysteries of the Torah.

א בניכם ועל־בנתיכם ונצלחם את־מצרים: ונען משה ויאמר והן לא־
 ב נאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא־נראה אליה יהוה: ויאמר
 ג אליו יהוה מזה [מה־זה ק] בידך ויאמר מטה: ויאמר השליכהו ארצה
 ד וישלכהו ארצה ויהי לנחש ויגס משה מפניו: ויאמר יהוה אל־משה
 ה שלח ידך ואחו בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו: למען
 ו נאמינו כי־נראה אליה יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק
 ז ואלהי יעקב: ויאמר יהוה לו עוד הבא־נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו
 ח ויוצאה והנה ידו מצרעת בשלג: ויאמר השב ידך אל־חיקך וישב ידו
 ט אל־חיקו ויוצאה מחיקו והנה־שכה כבשרו: והיה אם־לא נאמינו לך
 י ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון: והיה אם־
 יא לא נאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעון לקלה ולקחת ממימי
 יב היאר ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח מן־היאר והיו לדם ביבשת:
 יג ויאמר משה אל־יהוה כי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם
 יד משלשם גם מאז דברך אל־עבדך כי כבד־פה וכבד לשון אנכי: ויאמר
 יהוה אליו מי שם פה לאדם או מי־ישום אלם או חרש או פקח או עור
 יז הלא אנכי יהוה: ועתה לך ואנכי אהיה עם־פיה והוריתיך אשר תדבר:
 יח ויאמר בי אדני שלח־נא ביד־תשלח: ויחר־אף יהוה במשה ויאמר
 יט הלא אהרן אחיך הלוי נדעתי כי־דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא
 כ לקראתך ונראך ושמת בלבו: ודברת אליו ושמת את־הדברים בפיו
 כא ואנכי אהיה עם־פיה ועם־פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון: ודבר־
 כב הוא לך אל־העם והיה הוא יהיה־לך לפה ואתה תהיה־לו לאלהים:
 כג ואת־המטה הנה תקח בידך אשר מעשה־בו את־האתות:

(14) nine (3)
 Exodus (4)

¹ Moses responded and said, "But they will not believe me * and they will not heed my voice, for they will say, 'HASHEM did not appear to you.'"
² HASHEM said to him, "What is that in your hand?" and he said, "A staff."³ He said, "Cast it on the ground," and he cast it on the ground and it became a snake. Moses fled from it. ⁴ HASHEM said to Moses, "Stretch out your hand and grasp its tail." He stretched out his hand and grasped it tightly, and it became a staff in his palm. ⁵ "So that they shall believe that HASHEM, the God of their forefathers, appeared to you, the God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob."⁶ HASHEM said further to him, "Bring your hand to your bosom," and he brought his hand to his bosom; then he withdrew it and behold, his hand was leprous, like snow. ⁷ He said, "Return your hand to your bosom," and he returned his hand to his bosom; then he removed it from his bosom and behold, it reverted to be like his flesh. ⁸ "It shall be that if they do not believe you and do not heed the voice of the first sign, they will believe the voice of the latter sign.
⁹ And it shall be that if they do not believe even these two signs and do not heed your voice, then you shall take from the water of the River and pour it out on the dry land, and the water that you shall take from the River will become blood when it is on the dry land."
¹⁰ Moses replied to HASHEM, "Please, my Lord, I am not a man of words, * not since yesterday, nor since the day before yesterday, nor since You first spoke to Your servant, for I am heavy of mouth and heavy of speech."
¹¹ Then HASHEM said to him, "Who makes a mouth for man, * or who makes one dumb or deaf, or sighted or blind? Is it not I, HASHEM? ¹² So now, go! I shall be with your mouth and teach you what you should say."
¹³ He replied, "Please, my Lord, send through whomever You will send!"
¹⁴ The wrath of HASHEM burned against Moses * and He said, "Is there not Aaron your brother, the Levite? I know that he will surely speak; moreover, behold, he is going out to meet you and when he sees you he will rejoice in his heart. ¹⁵ You shall speak to him and put the words in his mouth; and I shall be with your mouth and with his mouth, and teach you both what you are to do.
¹⁶ He shall speak for you to the people; and it will be that he will be your mouth and you will be his leader. ¹⁷ And this staff you shall take in your hand, with which you shall perform the signs."

אמר רב שמואל בר נחמן
 כל שבעת ימי הסנה היה הקדוש ברוך הוא מפתה את
 משה שילך בשליחותו למצרים הלא הוא דכתיב (שמות ד.
 י) 'גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך הרי
 ששה ובשביעי אמר לו (שם שם. יג) 'שלח נא ביד תשלח'
 אמר לו הקדוש ברוך הוא משה את אמר 'שלח נא ביד
 תשלח' חייך שאני צוררה לך בכנפיך אימתי פרע לו רבי
 ברכיה אמר רבי לוי ורבי חלבו רבי לוי אמר כל שבעת
 ימי אדר היה משה מבקש תפלה ותחנונים שיפגס לארץ
 ישראל ובשביעי אמר לו (דברים ג. כז) 'פי לא תעבר את
 הירדן הזה' רבי חלבו אמר כל שבעת ימי המלואים היה
 משמש בכהנה גדולה וכסבור שלו היא בשביעי אמר לו
 לא שלך היא אלא של אהרן אחיה היא הלא הוא דכתיב
 'ויהי ביום השמיני'.

(15) מדכיל (ויקרא רבה 1:16)

MIDRASH

R. Samuel b. Nahman said: All the seven days of the [burning] bush, the Holy One, blessed be He, was trying to persuade Moses to go on His mission to Egypt. This is [indicated by] what is written, *Also from yesterday, also from the day before, also since Thou hast spoken unto Thy servant* (Ex. iv, 10), which makes six⁴ days, and on the seventh day he said to Him, *Oh Lord, send, I pray Thee, by the hand of him whom Thou wilt send* (ib. 13). Said the Holy One, blessed be He, to Moses: 'As thou livest, I shall tie this in thy skirts.'⁵ When did He repay him? R. Berekiah gave answers in the name of R. Levi and of R. Helbo. R. Levi said: The [first] seven days of Adar Moses was offering prayer and supplication that he might enter the Land of Israel, and on the seventh,⁴ He said to him: 'Thou shalt not go over this Jordan.' R. Helbo said: All the seven days of consecration Moses ministered in the office of High Priest, and he imagined it was his. On the seventh day He said to him: 'It belongs not to thee but to thy brother Aaron.' This is [indicated by] what is written, **AND IT CAME TO PASS ON THE EIGHTH DAY, THAT MOSES CALLED AARON AND HIS SONS AND THE ELDERS OF ISRAEL, AND HE SAID UNTO AARON, etc.**

①6 מהר"ל - גבורה (פרק כ"ה)

MAHARAL (GEVOROS HASHEM)

פרק שמונה ועשרים

1 ויאמר משה אל ה' בי ה' לא איש דברים אנכי
2 וגו'. יש להקשות משה שהיה לו כל
3 המעלות ואף שלימות הגוף היה לו כמו שאמרו
4 על קומתו ובכל דבר איך היה זה שלא היה איש
5 דברים והוא נחשב מן השלימות. דע כי מפני
6 שהיה משה רחוק מן החומר, ואין כח בלתי
7 נבדל מן החמרי כמו הפה והלשון, שכת הראיה
8 והשמיעה אין פעולתם בתנועה רק במנוחה, כמו
9 שהוא לאוזן ועין שפעולתם במנוחה. וזה ענין
10 שכלי כי הגשמי פועל בתנועה, ולכך לא היה
11 למשה כח הדבור שהוא גשמי. ואם קשה מה
שיתבאר לקמן אצל פה להם ולא ידברו, ששם
משמע כי הפה הוא עיקר האדם, אין דבר זה
קשיא למבין, כי הדבור בעצמו אין ספק כיון
שהוא על ידי תנועה הוא פועל גשמי, אבל הוא
על ידי שכל שיודע לצרף הדבור, כמו שהבאנו
ראיה מן התינוק שיש לו הכלים שהם מחתכים
הלשון ואין לו הדבור, יחסר לו צרוף הלשון,
ולא היה למשה חסר אלא חתוך הדבור והוא
בודאי פעל גשמי. וכאשר תבין זה תבין גם כן
מה שאמרו רז"ל בפרק המפלת (גוה ל' ע"ב)
כשהולד יוצא לאויד העולם בא מלאך וסטרן
על פיו ומשכח ממנו כל התורה. למה אמרו
סטרן על פיו, כי הוא זה אשר אמרנו לך, כי
הפה שנעשה בו אדם חי מדבר גשמי הוא משכח
ממנו כל התורה. ופירוש זה כי האדם מתחבר
בו הנשמה אל החומר, ובעבור שאין הנשמה
השכלית מחובר בו בחומר, דהיינו בעוד שלא
יצא לאויר העולם, אז נשמתו נבדלת ואז היא
שכלית לגמרי וידע כל התורה, ובעת יציאתו
נגמר בריאתו והנשמה תתחבר לחומר, וכאשר
תתחבר הנשמה אל הגוף נעשה אדם חי מדבר
גשמי, וזה שמשכח כל התורה שאינו שכלי לגמרי.

וכן תרגם אונקלוס (בראשית ב') ויהי האדם
לנפש היה והוה לרוח חיה ממללא. כי האדם
צורתו הבור הנשמה השכלית והגוף ביתה,
ודבר זה הוא עצמו כח המדבר שהוא
נשמה עם הגוף כמו שיתבאר, וכח המדבר
הוא גמר צורתו, וכל זמן שהוא בבטן
אמו אין לו רוח ממללא עד שהוא יוצא
לאויר העולם. והכאה הזאת שהוא מכה
על פיו, רצה לומר גמר צורתו, ונקרא זה
הכאה על פיו, כי כן גמר צורה של כלי נקרא
מכה בפטיש המכה על הכלי בגמר מעשה זהו
גמר מלאכתו, כן גמר צורתו שהוא חי מדבר
הוא נעשה על ידי גמר פיו ששם כח הדברי,
והגמר היא הכאה ושם נגמר ונעשה האדם מורכב
מן הנשמה השכלית וגוף, וזה כי פועל הדבור
על ידי גוף, ואי אפשר זה בלא נשמה שכלית כמו
שאמ' למעלה כי התינוק שאין לו שכל אינו מדבר
וכן הבהמה יש לה כלי הדבור ואין בה דבור
כי הבהמה אין לה נשמה שכלית. ובא לומר כי
גמר צורתו של אדם שזהו גמר מלאכתו, נעשה
בגמר פיו שבו כח הדברי, ולכך קאמר משכח
ממנו כל התורה כולה, שהיה קודם חבור הנשמה
השכלית בגוף למד כל התורה והיה שורה בטובה
כל זמן שלא היה חבור לו אל הגוף הגשמי.
וכאשר משה היה נבדל במעלתו, לא היה נוטה
אל הגשמי כי אם אל מעלה הנבדלת, היה חסר
גמר פטיש זה, ולכך אף אחר שיצא לאויר העולם
ידע כל התורה ותחסרהו מעט מאלהים לכך היה
חסר לו דבר זה, והבן זה כי הוא דבר ברור.
ואמרו חכמים (עי' פסחים צ"ט ע"א) מרבה דברים
מרבה שטות, כי הדבור פעל גשמי, כי ברוב
דברים ירחק מן השכל. והנה התבאר לך מה
שלא היה משה בעל פה ולשון.

- 1 זה הספר נקרא כפי התנא רחב"ג סיטה דל"ו חומש הפקודים, וכ"כ בה"ג. ונרשם
- 2 בדעת רבותינו ענין שני הפקודים שבוה הספר. יותר כשארי דברים שמוחזקים
- 3 בזה הספר. כמו הסגלים וברכת בלעם ועוד הרבה. משום דעיקר זה הספר הוא
- 4 ומהליך ומשנה הליכות עם ה' כחיי העולם כאו שהגיעו לא"י. סן הדרך שהלכו
- 5 במדבר. שכמדבר היו סתנהגים כמדת תפארת שהלך ליסין משה שהוא למטרי
- 6 למעלה מהליכות הטבע. ובא"י הלכו בדרך הטבע בסתרי השנחת סלכות שמים
- 7 ב"ה. וזה השנוי התחיל עורם כמדבר בשנת הארבעים כמו שביארנו בפ' הקת.
- 8 עפ"י זה השנוי נעשו סלחמות ישראל עם הכנעני ועם סיהון בדרך הטבע.
- 9 וגם הסטה לא ה' עוד כיד משה תמיד אלא לעת הצורך לפי ההכרח כמו שביארנו
- 10 שם. וע"ז השנוי הסציון בזה הספר אמרו הו"ל בכראשית רבה פ"ג ויבול
- 11 אלהים בין האור ובין החשך זה ספר במדבר שהוא סבדיל בין יוצאי מצרים ובין
- 12 באי הארץ. אכן עיקר ההפרש הזה ה' ניכר בשני הפקודים שהיו שני ענינים
- 13 שונים בהומר המעשה. ונשתנו בצורת המעשה לפי הליכות ישראל. מש"ה בפעם
- 14 הראשונה ה' עפ"י סדר הדגלים סד' רוחות כמדכנה לשכינה. והי' אפרים ראש
- 15 הדגל וקודם למנשה. ולא כן בפקודי פ' פינחס בשנת הארבעים. כמש"כ בפנים
- 16 ב' כ'. ועוד בפקודי פ' במדבר היו הראשים מוכרחים להיות סאותו השבט.
- 17 ולא כן ה' בפקודי פ' פינחס כמש"כ בפנים א' סקרא ב'. מש"ה רשום זה הענין
- 18 סאר. עד שראו חו"ל לקרוא שם להספר חומש הפקודים. והנראה דעפ"י זה
- 19 הטנה אמרו הו"ל דויהו בנסיע הארון הוא ספר בפ"ע. ללמדנו באשר כי
- 20 התחלת השנוי ה' סן ויהי העם כמתאוננים וגו' כי בשביל שתנהגו כמדת
- 21 תפארת נעשו מיד אחר שחטאו. כי ה' צל ההשנחה על יד ימינם. ודבר זה היה
- 22 קשה עליהם לסבול עד שגרם לשלוח סרגלים כאשר יבואר ר"פ שלח.
- 23 וכזה נשתלשל והלך עד שהגיע לזה השנוי כאשר יבואר שם. וא"כ פרשה זו
- 24 קמנה היא המהלכת בין שני אופני הליכות ישראל. עד שכל חלק א' סן הספר
- 25 הוא ספר בפ"ע. כמו זה ההילוך הוא ספר בפ"ע. וזה ההילוך הוא ספר בפ"ע.
- 26 וכמש"כ בפ' בראשית עה"פ זה ספר. שספור ענין גדול נקרא ספר:

(18) ויקרא (כה)
LEVITICUS (25)

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שְׁבַת
לַיהוָה: שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כַּרְמְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת-
הַתְּבוּאָתָה; וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִת שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ שְׁבַת לַיהוָה
הַשְּׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר: אֶת סְפִיחַ קִצְיֹרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת-
עֵנְבֵי זִיזְיֹרְךָ לֹא תִכְצֹר שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ: וְהָיְתָה שְׁבַת
הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמְתְּךָ וּלְשֹׁכֶיךָ וּלְתוֹשֵׁבְךָ
וְהַגֵּרִים עִמָּךְ: וּלְבַהֲמֹתֶיךָ וּלְחַיָּה אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאָתָה
לְאֹכְלָהּ:

¹ H^ASHEM spoke to Moses on Mount Sinai, saying: ² Speak to the Children of Israel and say to them: When you come into the land that I give you, the land shall observe a Sabbath* rest for HASHEM. ³ For six years you may sow your field and for six years you may prune your vineyard; and you may gather in its crop. ⁴ But the seventh year shall be a complete rest for the land, a Sabbath for HASHEM; your field you shall not sow and your vineyard you shall not prune. ⁵ The aftergrowth of your harvest you shall not reap and the grapes you had set aside for yourself you shall not pick; it shall be a year of rest for the land. ⁶ The Sabbath produce of the land shall be yours to eat, for you, for your slave, and for your maidservant; and for your laborer and for your resident who dwell with you. ⁷ And for your animal and for the beast that is in your land shall all its crop be to eat.